

ВИСТИНАТА ЗА МАКЕДОНСКАТА ОХРИДСКА ПАТРИЈАРШИЈА - МАЈКА НА ПРАВОСЛАВИЕТО

Руварац: "Во продолжение на цел еден век Српската црква била без свои сопствени патријарси, бидејќи ѝ била потчинета на Охридската патријаршија. Цариградскиот патријарх Иеремија (1521-1523) со многу важна грамота ги признава правата на Охридската патријаршија врз епархиите на поранешното Пеќско патријаршиство".

Трифонов: "Пеќската патријаршија не само што ѝ била потчинета, туку била соединета со Охридската патријаршија, и тоа не по паѓањето на деспотството во српските земји, туку многу порано, уште пред 1437 година, што се посведочува и со еден грчки документ".

Љубинковиќ: "Титулирањето на охридските поглавари како архиепископи и како патријарси, не е никаква празна титуларна декорација, ниту правна фикција, туку напротив тоа е базирано на релевантни и цврсти правни акти, кои настанале уште во Јустинијаново време".

**МПЦ ИМА СУВЕРЕНО КАНОНСКО
ПРАВО ДА НЕ ЈА ПРИЗНАВА
АВТОКЕФАЛНОСТА НА СПЦ**

Српската црква под јурисдикција на Охридската патријаршија била повеќе од сто години, 1441-1557 година. Тоа се случило непосредно по освојувањето на Косово од страна на Османлиите, откако војските на војводата Јанко Хунјади - Сибинјанин (1408-1456) не успеале да го одбранат овој дел на Србија, бидејќи не биле во состојба да им се спротивстават на големите османлиски војски. Во поглед на времето на укинувањето на Пеќската црква и нејзиното припојување кон Охридската, во науката има различни толкувања. Според еден грчки документ, тоа се случило непосредно по паѓањето на Српското деспотство во 1437 година, а според српскиот историчар Руварац, еден од најдобрите познавачи на историјата на Српската црква, "Пеќската црква била укината и припоена кон Охрид подоцна, во 1459 година". Од тогаш до 1557 година, што значи "цел еден век Пеќската црква била под јурисдикција на Охридската патријаршија". Имено, Руварац

МАНАСТИРОТ "СВ. ЈОВАН БИГОРСКИ"

соопштува дека "во продолжение на цел еден век Српската црква била без сопствени патријарси, бидејќи ѝ била потчинета на Охридската патријаршија". Подоцна ова тврдење Руварац го дополнува и го поткрепува со една многу важна грамота, со која "цариградскиот патријарх Иеремија ги признава правата на Охридската патријаршија врз епархиите на поранешното Пеќско патријаршиство".

Речиси исто становиште има и бугарскиот историчар Трифонов. Тој укажува на податокот дека "Пеќската патријаршија не само што ѝ била потчинета, туку била и соединета со Ох-

ридската патријаршија, и тоа не по паѓањето на деспотството во српските земји, туку многу порано, пред 1437 година", под чија јурисдикција останала 120 години. По укинувањето на Пеќската црква, Охридската патријаршија почнала на османлиските власти да им ги плаќа даноците кои дотогаш ги плаќала Српската црква. Имено, данокот се собирал од архиерејите на поранешната Пеќска архиепископија, сè до 1557 година, кога последната по трет пат неканонски се осамостоила, што значи само по државна, а не со согласност на Мајката црква, на Охридската патријаршија и на Вселенскиот синод, што било спротивно на евангелиските правила и канони.

Во средината на XVI век повторно оживеале сепаратистичките стремени кај некои српски владици. Прво се побунил смедеревскиот митр. Павле, во 1530 година, кој се обидел својата митрополија да ја отцепи од Охридската црква, но не успеал. На страната на Охридската катедра, со која управувал енергичниот патр. Прохор (1527-1550), застанала не само целата Источна екумена, туку и официјалната османлиска власт, по што тој бил отстранет од црквата и анатемисан. Во 1557 година, со исти мотиви, стремени и амбиции настапил и факонот Макарие, поранешен калуѓер во манастирот "Хилендар" и близок роднина на везирот Мехмед-паша Соколовиќ. Дејствувајќи од сепаратистички позиции, со интриги, со притисоци и со поткуп, неколку пати се обидел да го компромитира патр. Прохор, за да може полесно да ги постигне своите цели, но не успеал. Ова замисла тој ја остварил дури по неговата смрт, иако во свои раце ја имал силата, што зборува дека охридскиот поглавар уживал голем углед и авторитет во владата на Турција, во чии кругови бил ценет како голем политичар, црковен дипломат и стратег. Благодарение на залагањата на везирот Соколовиќ, во 1557 година издејствувал ферман кај Високата порта за обнова на Пеќската патријаршија.

Со оглед на тоа што зад целиот случај, како голем заштитник, стоел везирот Соколовиќ, со чија помош бил издејствуван султански ферман, Охридската патријаршија била немоќна да стори било што против оваа акција. И овој пат, со силата на аргументите, таа сакала да докаже дека иако ферманот бил донесен со државен указ, по државна линија, сепак не бил канонски, бидејќи бил донесен надвор од врховната црковна власт, без согласност на Мајката црква, на Охридската патријаршија и од Светиот вселенски собор, што било вообичаена практика во христијанскиот свет. Врз основа на евангелиските правила, Охридската катедра по втор пат фрлила шизма врз неканонски отцепената Пеќска патријаршија, која никогаш не била отповикана. Тоа значи дека Српската црква (Пеќската патријаршија) и денес формално-правно, евангелиски и канонски и натаму е под ведомство на Македонската православна црква, на Охридската патријаршија - Прва Јустинијана, сакал тоа некој да го прифати или не. Историјата памети и таа не може да се негира и прекројува. Фактите се факти и тие со ништо не можат да се оспорат. А бидејќи српските иерарси, задонени со големосрпски национализам, хегемонизам, сепаратизам и шовинизам, ги негираат овие историски факти и се владеат според дневната национал-шовинистичка политика, а не според евангелиските норми и правила, Македонската православна црква има суверено канонско право да не ја признава автокефалноста на Српската црква.

И бугарските цареви, како и српските, почнувајќи од браќата Петар I Асен (1190-1195) и Асен-Константин Тих (1186-1196), до Калојан (1197-1207), не посегнале по автокефалноста на Охридската црква. Со цел да го намалат влијанието на Охрид и на Цариград во бугарските земји, и да создадат противтежа на балканските духовни простори, браќата Петар и

Асен ја прогласиле Трновската епархија за Архиепископија. Тоа бил неканонски акт, кој бил анатемисан од нејзината Мајка црква - Охридската патријаршија - Прва Јустинијана и од Светиот вселенски синод. Кон неканонски отцепената Бугарска црква биле приклучени сите бугарски епархии, дел од нив биле под јурисдикција на Охридската, а дел под Цариградската црква. Пркосејќи им на овие цркви, во периодот меѓу 1185 и 1204 година, Трновската архиепископија ги зела под свое ведомство епархиите до каде што се протегало владеењето на бугарските цареви: Видинската, Средечката (Софиската), Велбуждската, Нишката, Врањанската, Призренската и Скопската епархија. Бидејќи ниту Архиепископијата, ниту првиот бугарски архиепископ Василиј, не биле признати, како од небугарските епархии, кои насилно биле припоени кон Трново, така и од Вселенскиот синод, бугарскиот цар Калојан почнал преговори со папата Инокентиј III (1198-1216), барајќи трновското архиепископство да го прогласи за Патријаршија, а Василиј за патријарх. Ова барање било делумно задоволено, со тоа што Трновската архиепископија останала тоа што била, а нејзиниот поглавар бил унапреден во чин примат. Во одговорот на писмото од Калојан, папата Инокентиј III напишал: "Рим го исполни барањето на Словените, со тоа што на Самуил му испрати златна царска круна и патријаршишко достоинство, со Свето Папско Послание".

По распаѓањето на државата на Калојан (1207), Охридската црква ги вратила насилно одземените епархии од страна на Трновската архиепископија. Подоцна, кога Иван Асен II (1218-1241) го обновил бугарското царство, битно не се променила политиката кон Македонската црква. И овој бугарски суверен не посегнал по нејзината автокефалност, но затоа, пак, водел енергична борба економски да ја ослабне и да ја намали нејзиното влијание, бидејќи таа уживала голем углед и авторитет, не само кај македонската, туку и кај немакедонската паства, со крајна цел - Трновската архиепископија да ја наметне како водечка црква на Балканот. Сепак, во тоа не успеал, бидејќи се работело за црква со стара историја, култура и традиција. Со навлегувањето на Османлиите на балканските простори (1371), прво била укината Трновската, а потоа и Пеќската архиепископија, а ја задржале само Охридската, поради нејзината древност и углед во христијанската паства. Епархиите на укинатите цркви, Бугарската и Српската, целосно потпаднале под јурисдикција на Македонската - Охридска црква. Под нејзино ведомство останале сè до укинувањето (1767), што било неканонски акт, бидејќи тоа било направено по државна, а не по црковна линија.

Ова само како хронолошко потсетување за современите духовни агресори, негатори и фалсификатори на историјата, на историската наука и акрибија, кои се обидуваат својата Мајка-црква да ја преименуваат во ќерка, за да ја стават под свое ведомство. Овие историски факти и сведоштва се мал дел од големиот историски материјал и ризница во која се посведокуваат античката древност, приматот, угледот, автокефалноста и достоинството на Охридската црква во нејзиното двемилениумско постоење, како автохтона, национална црква на македонскиот народ. Бедната историја на Српската и на Бугарската национална црква очигледно ги тера современите духовни агресори, архијерејите на тие цркви, без и малку срам, чесност и достоинство, да посегнуваат по автохтоноста на најстарата црква на Балканот, по нејзиниот суверенитет и интегритет, настојувајќи да ја подјармат, свесно и тенденциозно негирајќи ја нејзината автокефалност, историја, култура и традиција. Фактот дека Охридската патријаршија била членка на Вселенскиот собор (Синод), кој го сочинувале петте најстари и најголеми христијански православни цркви во Источната екумена, од кои две апостолски - Охридската и Александриската, доволно уверливо кажува за нејзината автохтоност и за духовниот суверенитет и интегритет. Во многу случаи охридските

поглавари раководеле со Цариградските собори, со Светиот вселенски собор (Синод) и биле арбитри при отстранувањето од престолот на цариградските патријарси кои се огрешиле пред Бога и паствата. Еве два примера за да се види колку биле големи улогата и значењето на Охридската патријаршија во православно христијанство. Во јануари 1565 година охридскиот патр. Пајсиј, претседавајќи со Цариградскиот собор, го симнал од престолот цариградскиот патријарх Јоасаф II, поради симонија, а 20 години подоцна, во март 1585 година охридскиот патр. Гаврил го симнал од престолот царигр. патр. Пахомиј II, поради поттикнување раздор во црквата. Соборските документи редовно ги потпишувале и охридските поглавари. На овие акти "потписот на охридскиот патријарх доаѓал де на второ, де на трето место, веднаш по потписот на цариградскиот, односно на александрискиот патријарх". Во нив никаде не фигурирало име или потпис на некој српски или на бугарски архиепископ-патријарх, што било сосема разбирливо, бидејќи тие цркви, со мали прекини, биле под постојана

ГРАНИЦИТЕ НА ОХРИДСКАТА ПАТРИЈАРШИЈА ОД ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XV ДО СРЕДИНАТА НА XVI ВЕК

јурисдикција на Охридската црква, која не била ниту српска, ниту бугарска, туку "чисто македонска античка древност".

Покрај ваква брилијантна историја и светло минато на Светата Македонска Охридска црква, зачудуваат непримерните постапки, "наивноста" и понижувачкото однесување кои некои се обидуваат да го наметнат. Дали недоволно се познава историјата на нашата Црква или, пак, тоа се прави свесно и тенденциозно, под влијание на некој центар на моќ, со цел да се минимизираат нејзината историска улога и значење!? Како да се бара некако признавање од Црква која вечно била под ведомство на нашата Црква? Иронија е Мајка да бара признавање од ќерка. Ова е единствен случај во историјата на христијанството.

Треба длабоко да се размислува за последиците по духовниот суверенитет и интегритет на Македонската црква. Ова е измислен спор. Овој случај нè подучува дека мораме да го зачуваме традиционалното достоинство на МПЦ, на Светата Ох-

ФАКТИТЕ И СВЕДОШТВАТА ЗА НАШАТА ЦРКВА ЌЕ ИМ СЕ СПРОТИВСТАВАТ НА СОВРЕМЕНИТЕ ДУХОВНИ АГРЕСОРИ

ридска патријаршија - Прва Јустинијана, да се штитат македонските национални црковни интереси. Тоа не треба да биде работа само на Црквата, туку и на државата, без оглед на уставните ограничувања, бидејќи таа е нејзин органски дел. Само така ќе можеме да ги зачуваме духот и словото на древната Македонска Охридска црква.

Во овој контекст потребно е да го истакнеме и податокот дека некогашните охридски поглавари, оние кои во многу мрачните, судбоносни и тешки времиња успешно им се спротивставувале и им пркоселе на обидите на разните агресори за приграбување на делови од нејзината пространа дијецеза или за ослабнување на влијанието и значењето, на духовната, просветната и културната моќ, најнапред од страна на некои византиски императори, а подоцна и од Цариградската црква и Османлиската империја, не паднале на колена пред ниту еден император, султан, црква, зашто Светата Охридска патријаршија претставувала "драгоцен украс на православниот род и лулка на неговата култура, традиција и цивилизација, од која зрачела животворна светлина". Не е случајно тоа што османлиските власти од трите цркви кои ги затекнале на Балканот - Охридската, Трновската и Пеќската, последните две нелегални, ја задржала само првата - Охридската, бидејќи во однос на другите неканонски цркви таа уживала углед и достоинство кај својата паства и воопшто во целиот православен свет. Особено важно е тоа што во најголем број случаи на охридскиот престол седеле поглавари по потекло Грци и Власи, меѓутоа никој од нив, дури и оние кои се одликувале со големогрчки национализам, не помислувале да извршат предавство, оваа Црква да ја припојат кон Цариградската патријаршија, чии канџи виселе над Охрид како Дамаклов меч. Од пишаните извори дознаваме дека тие љубоморно ја чувале самостојноста, независноста и автокеفالноста на Охридската црква и остро се спротивставувале на какво и да било посегнување по нејзи-

ниот суверенитет и интегритет. Во овој контекст пример е Гркот Димитрија Хомитијан. Зборувајќи за себе, тој вели: "и самиот го попримив македонскиот бит". Таков бил случајот и со другите поглавари по потекло Грци, со извесни исклучоци. Тие биле свесни дека ѝ служат на македонска, а не на грчка паства, со што се посведочува податокот дека го почитувале народот на кој му служеле, на македонскиот, и се однесувале коректно и одговорно кон неговата историја, култура и традиција.

Со ваквото навраќање во историјата не е намера некому да му докажуваме која била и што претставувала МПЦ, олицетворена во Охридската патријаршија - Прва Јустинијана, во раниот и во подоцнежниот среден век во христијанскиот свет, бидејќи тоа е многу добро познато, туку едноставно да презентираме некои факти и сведоштва, кои намерно и тенденциозно се премолчуваат од современите духовни агресори, особено оние кои се однесуваат на автокеفالноста на оваа или на онаа црква, бидејќи со нив од основа се демантираат нивните национал-шовинистички тези и идеологии. На сите тие негатори на историските факти им препорачуваме да ја проучат историјата на својата црква, без заблуди и предрасуди, па дури потоа да им се закануваат на туѓите национални цркви, во конкретниот случај на МПЦ. Освен српската и бугарската, тоа треба да го стори и Руската црква, која многу ѝ должи на МПЦ. Таа треба да почне реално да гледа на состојбите. Според тоа, досега кажаното упатува на заклучокот дека клучот за разрешувањето на ова прашање се наоѓа во Цариград (Истанбул), во Вселенската црква. Патријархот Вартоломеј да ги отвори документите од вселенските собори и јасно и гласно да им каже на современите духовни агресори кој и што бил во минатото во Источната екумена. Како роб Божји, на тоа го обврзуваат не само евангелиските правила и канони, туку и функцијата која ја извршува - патријарх на Вселенската црква.